

Werkbundel 2010

16 JAAR VSB POËZIEPRIJS

Inhoudsopgave

Hugo Claus	2
Huub Beurskens	5
Leo Vroman	8
Gerrit Kouwenaar	11
Rutger Kopland	14
Esther Jansma	17
K. Michel	20
Kees Ouwens	23
Anneke Brassinga	26
Tonnus Oosterhoff	30
Mustafa Stitou	33
Arjen Duinker	40
Mark Boog	44
Tomas Lieske	47
Leonard Nolens	50
Nachoem M. Wijnberg	54
Juryrapporten/ informatie over de dichters	57
Winnaars VSB Poëzieprijs 1994 t/m 2009	70
Colofon	71

1994

Hugo Claus - 'De Sporen'

IV

Zo zei Flaubert:

Het gedrocht dat in mij bralt,
die vrouw met haar zwart bloed,
het is niet genoeg, méér is in mij.
In mijn voorgeborchte krast een apotheker
en voorspelt een kapper het einde van de wereld.
De dingen springen als vlooiën weg
onder mijn blik. De Almachtige tooit zich niet
met keuriger veren van leugens dan ik.
Er komt geen kentering in mijn dromen,
ik wil in dageraad noch schemer geloven,
niets ten deel,-
nooit een ingewijde.
Ik ben woestijn, kameel en reiziger tegelijk.
Vooral die woestijn. Volstrekt.

Hugo Claus [1931 – 2008] publiceerde op achttienjarige leeftijd zijn eerste dichtbundel. Zijn eerste roman *De Metsiers* (1950), schreef hij toen hij 21 jaar oud was vanwege een weddenschap en deze werd - in ongeveer één maand tijd – een succes. Claus woonde verschillende periodes in Parijs. Naast schrijver van gedichten, romans, filmscenario's, essays en toneelstukken was hij ook kunstschilder, librettist, film- en toneelregisseur. Ook schreef hij chansons voor de zangeres Liesbeth List. In 1949 kwam hij in contact met COBRA [Copenhagen – Bruxelles – Amsterdam], een internationale beweging die vernieuwing van de kunst nastreefde. Claus ontving vele literaire prijzen. De Henriette Roland Holst-prijs in 1963, de Constantijn Huygensprijs voor zijn hele oeuvre in 1979, in 1986 de Prijs der Nederlandse letteren en in 1994 de VSB Poëzieprijs.

1994

Hugo Claus - 'De Sporen'

Zo zei de dorpsgek:

De heksen komen eraan, zij roeien met osseribben
in een zeef over de zee onder de maan.
Te laat om te weerstaan. De donkerste
kruipt tussen je dekens zonder kleren aan,
wreed als een kat
met een dode muis tussen haar dijen.
Leg zeis en sikkel weg en alles wat kan snijen.
Door alle wateren zal zij waden,
het loof doen ontbladeren,
zij blijft in je huis, zij telt er je geld
en elke morgen zwelt je ziel en vervelt.

1994

Hugo Claus - 'De Sporen'

M.

Jij die dagelijks klauwde naar de zoldering,
jij die nu bij verstek,
jij verliefd op een dubbele liefde,
een van kwikzilver, een van modder.

Je kwam niet lenig van de grond.
Ook de laatste keer niet, ik weet het
want dagelijks zie ik je op die tafel staan.

God geve dat je dronken was, straal,
ladderzat waar geen ladder was,
men haalde er een, men knoopte je los
en ook toen was ik er niet,
ook toen liet ik jou in de benauwde koude.

Je teistert mij met een stil gerucht,
amper hoorbaar zijn
je naakte natte zolen in een huis
dat te wit was om ons te verbergen.

Jij ooit een soort geluk op handen en voeten
voor wij veranderden van zwaarte
in een steeds vreemdere klaarte,
in elkaars gemis.

Een keer te veel heb ik mijn schouders opgetrokken,
een keer te lang gewacht om je te verjagen
van die tafel, jouw enige plek.

Nu pas raak je mij volmaakt
met je glimlach om niets, om het niets.

1995

Huub Beurskens - 'Aangod en de afmens'

Terugweg van het feest

Vermijd elk feest tenzij mijn weg terug die is
van een wandelaar alleen langs avondhazelaars,
landerijen en door percelen bos waarin de klanken
van vergindsend dorpsplein niet sterven maar stil
loofgeurend worden, nachtblauw, met diergezicht,
een wee vertrouwen dat wat geweest is

– o, al die kalme handen der oeroude platanen boven
het schuimwijnoverschuimen, het galmen
uit speakerboxen, het dansen, het uitgelatene,
de vrouwen, de goedlachse, de goudlokse...–

een voorbijheid is die opeens altijd al besloten ligt
in de mekkerstem waarmee ik hees
me tot een uier sterren richt,
in mijn heupgewricht
als mijn hoofd jeukt en mijn hoef het krabt,
of in zo'n opwelling van mijn opzweiding,

alsook een wee vermoeden dan
dat ik mezelf niet echt goed hoeden kan.

Huub Beurskens [1950] is dichter, schrijver, schilder en essayist. Hij debuteerde in 1975. Beurskens was redacteur van de literaire tijdschriften *Het Moment* en *De Gids*. Recente uitgaven zijn de romans: *Albinoziel* (2005), *De Egoïst* (2006), *Kid* (2007), *Oorlogskind* (gepubliceerd onder de naam Loni Wolf, 2009) en *Dieman*. Poëziebundels: *Scherven flessenglas* (2007) en *Eigenlijk heb je alles al* (2008). Beurskens heeft voor zijn literaire werk verschillende prijzen ontvangen. De Herman Gorterprijs, de Halewijnprijs, de VSB Poëzieprijs en de Jan Campertprijs. In september 2010 verschijnen twee afzonderlijke uitgaven gelijktijdig: *Maar waar is het drama?* [beschouwingen] en *Mathieu – of een figuur om voor altijd te verdwijnen* [gedicht]

1995

Huub Beurskens - 'Aangod en de afmens'

Krullen in de avondlucht

Klanken en geuren krullen in de avondlucht,
kleur vervult het wel gevelde op het veld,
elke mandel geurt naar brood, elk moment
is aan zich een ode, zie Monet, Claude, de oude,
de dode, nooit gaat die me dood zolang uit rood
met geel een oranje, het gouden, stroomt
zonder dat daarvan het gele en het rode kwijnen,
en zal dat ooit?

Klanken en geuren krullen in de avondlucht,
brood geurt naar laat zomerlicht, verdwijnen
is een aard van anders verschijnen, de koekoeksroep
roept de koekoek op die in het schuilgaan is vervat en,
wegstervende, de echo's waarmee zich weer sluit het bos
nadat het even meerdere losstaande bomen had. Is zo
de mens soms vervatting van een wens? En is dat
dan niet al vervulling zat?

1995

Huub Beurskens - 'Aangod en de afmens'

Overlevende ruiter

Onzinnig is het te menen dat uit de dood
wij eens tot de levenden weer in zullen keren,
maar zinvol zich innig in te beelden hoe
wij dan waren als het wel waar zou zijn.

Dat de ongestorvenen ons herkenden,
geloof ik niet. Hoe het ook geschiedde
dat wij met hen medegingen, hun ogen
waren te zeer bevangen. Wie echter

ooit zich even opgenomen wist in een paardeblik,
zich in heel zijn bloheid omhooggetild voelde in
zo'n wild, bang en toch gelijkmoedig oog, die weet:

paarden graasden eens al in de dood en galoppeerden
door een heel heelal. Is dat geen troost als achter ons
straks het leven dichtvalt als een stalpoort zonder stal?

1996

Leo Vroman - 'Psalmen en andere gedichten'

PSALM I

Systeem! Gij spitst geen oog of baard
en draagt geen slepend kleed;
hij die in U een man ontwaart
misvormt U naar zijn eigen aard
waar hij ook niets van weet.

Systeem, ik noem U dus geen God,
geen Heer of ander Woord
waarvan men gave en gebod
en wraak wacht en tot wiens genot
men volkeren vermoordt.

Systeem! Lijf dat op niets lijkt,
Aard van ons hier en nu,
ik voel mij diep door U bereikt
en als daardoor mijn tijd verstrijkt
ben ik nog meer van U.

Leo Vroman [1915] Nederlands schrijver, dichter, illustrator en bioloog. Leo Vroman studeerde, na de Rijks-HBS in Gouda, van 1932 tot 1940 biologie in Utrecht. In mei 1940 wist hij met een zeilboot naar Engeland te komen. Vandaar reisde hij verder naar Nederlands-Indië. In Batavia maakte hij zijn studie af. Toen de Japanners Nederlands-Indië binnenvielen werd hij geïnterneerd en verbleef hij in verschillende kampen. Deze ervaring komt steeds terug in zijn werk. Sinds 1947 is hij woonachtig in de Verenigde Staten waar hij sinds 1951 staatsburger is. In 1947 trouwde hij met zijn jeugdliefde Tineke met wie hij al in 1938 verloofd was. Door de oorlog hadden zij elkaar al die tijd niet gezien. Na de oorlog kreeg Vroman werk in New York als wetenschappelijk onderzoeker [hematoloog] op het gebied van bloedstolling. Hij is vermaard om het naar hem genoemde Vroman-effect, herkenning en opsporing van bepaalde bloedstollingsverschijnselen. In Nederland heeft hij bijna elke literaire prijs gekregen die er te winnen valt. Hij publiceert nog steeds.

1996

Leo Vroman - 'Psalmen en andere gedichten'

PSALM III

Systeem! Dat ik in ieder dier
onze verliefdheid voel
en ik tot iedere muis of mier
fluister ('Liefste, kom eens hier')
is niet wat ik bedoel,

maar dat ik nu ook ieder blad
van iedere wilde plant
wil zoenen en wil aaien, dat
doet mij aan U vragen: wat
is er hier aan de Hand?

En nu ik ook om iedere steen
zo graag mijn armen sper,
zo maar om een rotsblok heen
en even in haar barstje - neen,
dat gaat Ons toch te ver?

Systeem, ik ben maar één getal
en tel U nog niet goed,
maar dat ik U met mijn verval
zodra dat komt, verminderen zal,
vertel mij hoe dat moet,

O dat ik U met mijn verval
klein maar voorgoed verminderen zal,
waarom, waarom dat moet?

1996

Leo Vroman - 'Psalmen en andere gedichten'

HET LEVEN EN TV

Nee nee,
het leven valt niet mee
Dat zag ik in twee
minuten op tv.

Daar stond in een lage mist
dagenlang een moeder olifant
naast haar doodgeboren kind.

Daar stond nachten lang
die Moeder Olifant
op een wonder te wachten.

Toen pas keerde ze zich af
en sukkelde in trage draf
haar kudde achterna.

Ik had hier in de stille straat
een huis voor haar moeten bouwen.
We hebben hier ook dergelijke vrouwen.
Een geweldig tv-apparaat
waar ze desnoods met een biertje
naar zouden kijken allemaal
maar niet naar de cassette
van haar traag ja tragische verhaal.

Onzin.
Maar wel had ik haar gezegd:
' Het leven blijft altijd
een heksendans van
schijnbare kans
en scheve rechtvaardigheid,

liefste' dat had ik haar graag gezegd
en mijn hand heel even
op haar hete slurf gelegd.

1997

Gerrit Kouwenaar - 'de tijd staat open'

Hoe besterft men de tijd, erft men
het steenrijk gedicht, de nachtegaal slaat
met stalen nagels de taal dicht

steeds weer waait stof in de klok, sneeuw
houdt de moederkoek warm, legvers ontpelt
zich het ei op de gloeiende lei

als de liefde nog eenmaal bestierf, in ander
mans vlees zich verteerd had, hoe
zou het bloeden als inkt
niet zo wit was –

Gerrit Kouwenaar [1923] debuteerde in de Tweede Wereldoorlog met een aantal clandestiene uitgaven, waaronder *Vroege voorjaarsdag*. Hij schreef in die jaren voor het communistische verzetsblad *De Waarheid* en na de bevrijding voor *Het Vrije Volk*. Gerrit Kouwenaar is met Lucebert en Claus een van de belangrijkste Vijftigers. Hij is zowel schrijver als dichter en vertaler. Meteen na de oorlog debuteerde hij officieel met *Uren en sigaretten* (1946). Zijn poëzie wordt vaak gecompliceerd genoemd, maar toch wordt hij beschouwd als een van de belangrijkste Nederlandse dichters van zijn tijd. Zijn meest recente werk *Totaal witte kamer*, dat deels gewijd is aan de dood van zijn vrouw Paula, verscheen in 2002. In 2005 verscheen in het kader van Landelijke Gedichtendag een gelegenheidsuitgave *Het bezit van een ruïne* en in 2008 *Vallende stilte*, een keuze uit eigen werk.

1997

Gerrit Kouwenaar - 'de tijd staat open'

de tijd staat open

De tijd staat open, het hijgt aan weerszijden
of avond en donker elkander omarmen, het slaapt
dat het kraakt in de stokoude boomgaard, zwanger
van wanvruchten galappels wormen

in het huis het gemor van adem, van data
dat de nachtschade hangt aan zijn leven
dat de zaaier ontkiemt in zijn veldbed
dat de groene woorden als kersen bederven

bij vlagen het heden, de vragen, gesteun
van de lage eenmalige bomen om een lange totale
genadige zomer, om najaar, om winter –

1997

Gerrit Kouwenaar - 'de tijd staat open'

men moet

Men moet zijn zomers nog tellen, zijn vonnis
nog vellen, men moet zijn winter nog sneeuwen

men moet nog boodschappen doen voor het donker
de weg vraagt, zwarte kaarsen voor in de kelder

men moet de zonen nog moed inspreken, de dochters
een harnas aanmeten, ijswater koken leren

men moet de fotograaf nog de bloedplas wijzen
zijn huis ontwennen, zijn inktlint vernieuwen

men moet nog een kuil graven voor een vlinder
het ogenblik ruilen voor zijn vaders horloge –

1998

RUTGER KOPLAND - 'Tot het ons loslaat'

DE LAATSTE BEVINDINGEN

Er waren zoals we dachten te weten twee werelden –
de echte en de andere

dit onderscheid is onlangs bij nader onderzoek
een overbodige illusie gebleken: deskundigen
hebben in menselijke hersenen gezocht
en geen verschillen gehoord of gezien

integendeel, wat zij vonden was met geen pen
te beschrijven, zo ongelooflijk eenvoudig
zo mooi

zij noteerden:

'De nacht viel in de ramen van ons instituut,
maanlicht streek over de jonge borsten
van onze vrouwelijke proefpersoon

en ja, de door haar hersencellen aangedreven apparaten
zuchtten en in onze microscopen zagen we
in haar moleculen melkwegen van verlangen.

Wij zoeken nog koortsachtig naar formules.'

Aldus enkele opgetogen, onbedoeld lyrische citaten
uit hun verslag

Rutger Kopland [1934] is de schrijversnaam van de psychiater R.H. van den Hoofdakker. Hij was hoogleraar aan de Rijksuniversiteit Groningen. Als onderzoeker en behandelaar hield hij zich bezig met de betekenis van de slaap en de biologische klok voor het emotionele leven van zowel gezonde als psychisch gestoorde mensen. Als Rutger Kopland publiceerde Van den Hoofdakker veertien gedichtenbundels. Hij debuteerde in 1966 met *Onder het vee*, zijn meest recente bundel is *Toen ik dit zag* (2008). In 1988 ontving hij de P.C. Hooft-prijs voor zijn hele oeuvre.

1998

RUTGER KOPLAND - 'Tot het ons loslaat'

GEITJE VAN GUBBELS, POTLOOD OP PAPIER*

We waren een kleine jongen en een klein dier
we konden elkaar voelen, ruiken, horen en zien
we wisten precies wie wij waren

we leefden in een zonlichte tuin onder een boom
we leefden altijd, aan niets kwam een einde

zij is er niet meer en ik ben ver van daar en van
toen, niemand herinnert zich mij, ook ik niet

zij zou haar kop in mijn kruis moeten duwen
op mijn vingers bijten, appels en gras moeten ademen
in mijn gezicht, dun moeten mekkeren in mijn nek
en met haar scheve ogen door mij heen kijken

maar zij is er niet meer en ik, ik ben nu en hier
met geitje in potlood op papier, een witte droom
waarin het is getekend en ontglipt

* Dit gedicht werd geschreven bij een tekening van Klaas Gubbels en uitgegeven door De Geiten Pers te Brummen ter gelegenheid van de jaarwisseling 1995 – 1996.

1998

RUTGER KOPLAND - 'Tot het ons loslaat'

ZELFPORTRET ALS PAARD

Toen ik nog een paard was in een weiland

ik moet hebben gewoond in zijn lichaam
in zijn ogen hebben gezien wat hij zag

dat het leven nooit zou beginnen noch
ooit zou ophouden noch zich herhalen

ik moet zijn lichaam hebben verlaten en
mijn herinneringen moeten zijn achtergebleven

U staat bij het hek van een weiland
aan de andere kant staat een paard

kijk het aan – het zal U aankijken

1999

Esther Jansma – ‘Hier is de tijd’

Archeologie

Als we ons dan toch moeten kleden,
tegen kou bijvoorbeeld, of in naam van iets,
in resten van dit of dat verleden,
verhalen en geheugensteuntjes die niets

vertellen dan dat we er al waren
in de tijd die bestond voor dit heden -
als wij onszelf alleen in het nu kunnen bewaren
door onszelf voortdurend uit te vinden in het nu

dan liefst eenvoudig, aan de hand van kleding.
Je zit aan tafel. Opeens zie je hoe iemand
ijs overstak, hoe hem de kou beving

of een ander einde en je zegt: kijk,
hier heb je zijn schoenen, leren mantel, wanten.
'Waar is de tijd? Hier is de tijd.'

Esther Jansma [1958] is een Nederlands dichter en archeoloog, gespecialiseerd in houtonderzoek, waaronder de datering van de groeiringen in bomen (dendrochronologie). Zij is werkzaam aan de Rijksdienst voor het Cultureel erfgoed (OCW) en heeft de wetenschappelijke leiding van de Stichting Nederlands Centrum voor Dendrochronologie. In 2007 werd ze benoemd tot bijzonder hoogleraar dendrochronologie en paleoecologie van het Kwartair aan de faculteit Geowetenschappen van de Universiteit Utrecht. Voor *Picknick op de wenteltrap* [proza] kreeg Esther Jansma de Halewijnprijs. In juni 2001 won Jansma de Belgische Hugues C. Pernathprijs voor haar bundel *Dakruiters*.

1999

Esther Jansma - 'Hier is de tijd'

VERBIJZONDERING - 3

De schaduwen hielden vol dat het laat was.
De dingen waren zichzelf, hadden niets nodig.
Het licht deinsde terug voor de aanraking.
Afwezigheid legde de weg om, er was

angst om te verdwalen. Als we niet maken
dat we weggkomen, zeiden ze, en men mist ons
en morgen vroeg op. En liepen sneller, alsof
x echt bestaat als punt waar we elkaar kruisen:

een, de reden waarom en, twee, dat het zo is.
Ze liepen over het idee van land. In de verte,
bij x, lag de waarheid begraven. Morgen
zouden ze aankomen. Morgen wisten ze alles.

1999

Esther Jansma - 'Hier is de tijd'

DE GELIEFDEN

Hij lag op rode rotsen aangespoeld
en droomde dat haar stem hem riep, zand
dat over hem werd uitgestrooid en verwaaide.

De zee legde zich neer aan zijn borst.
Zijn hart was de broedplaats van kleurige
vogels. De wind keerde terug.

Een voor een stegen de vogels op,
ze schreeuwden en vielen omhoog, hulpeloos
werden zij opzij gesmeten.

Zijn hart was een wond, een verlaten kamer
toen ze hem vond, het verschil tussen hem
en de grond was liefde, meer niet.

Ze tilde hem op. Zacht probeerde ze
zijn mond te sluiten. In het schip
probeerde ze zijn mond te sluiten.

Ze zweeg en duwde zijn lippen op elkaar.
Ze zweeg en legde zijn armen om haar hals.
Het lukte. Zijn hoofd ligt op haar schouder.

Hij zwijgt. Ze varen. Ze zijn alles voor elkaar.

2000

K. Michel - 'Waterstudies'

DOMINO

Er zwemt een barst door het huis
Niemand die luistert

Uit de schaduw groeien schaduwen
in het onderwaterlicht
dat passerende auto's werpen
op de muren rondom het bed

In de diepblauwe stilte
herhaalt een jongetje lipzacht
al wat gezegd is die dag
en stopt woord voor woord
de gaten in het geluid
dat huwelijk heet

De vloer golft
De deurklink is ver

En het jongetje houdt zijn handpalmen
als een boek in zijn handen
en ik lees 'kom terug, ga weg'

Een spreuk, een dominosteen
die een ster slaat
in het glas van mijn huis

Dan begint het buiten
bruidsjurken te sneeuwen

2000

K. Michel - 'Waterstudies'

NEE EN JA

Nee en ja is er altijd
meer dan één keus
En voor je iets doet (of laat)
kun je altijd tot basta tellen

Een ruzie vraagt twee meningen
een kus vier lippen
een lichaam vijf liter bloed

Om regen te maken, een boom
een huis, muziek, een droom
zijn meerdere elementen vereist

En in de sporen van schichtige dieren
rond een modderige drinkplaats
schitteren 's nachts ontelbare sterren

Voor iemand die slechts denkt
met de één (en niet de ander)
is dat getal een hamer
en is de hele wereld een spijker

2001

Kees Ouwens - 'Mythologieën'

XIV

hoor ik, oren mij hebben?

ik had de dag ontkleed, om het lijf
had zij niets, haar vlees was mij duister.

mijn handpalmen tegen het plafond
zetten, mijn voetzolen op de vloer houden,
kon ik.
het wenen was mij nog niet afgeleerd, of

ik verlangde naar een vloed van tranen. Waarom?
ik was geen vrouw. was ik een man, ik
zou naar een ginds verlangen. de verte hoorde ik
als een zoon mij niet roepen. als hoer kon ik mijn gordijn
wel sluiten. mijn bed gebruikte ik als zetel, mijn stoel
als zitplaats. de deken was geblokt, de zitting hard
als een blok. 's namiddags, mijn kans leek verkeken, had
ik alles op het spel gezet. de zon wist mijn kapel
te vinden. wat ik aan het toeval kon overlaten,
liet ik mij niet afpakken. 't is etenstijd, hoorde
ik mijn moeder mij naropen. 't is gauw gebeurd, moet
ik geantwoord hebben. dicht bij huis was ik verder
van het huis dan het dier van de mens
af stond. om plantaardig te worden moest ik mijn cellen
verspelen. om vlees te heten moest ik een ander mij
noemen. in de nacht heb ik mijn voeten gewassen, mijn enkels,
mijn scheenbeen, de rest. rechts van het raam de ratelingen,
links over de huizen de grondvesten

Kees Ouwens [1944 - 2004] was een Nederlands dichter en schrijver van romans. Hij debuteerde in 1968. Ouwens schreef ook proza, maar verwierf vooral een plaats in de Nederlandse literatuur als experimenteel dichter. Kees Ouwens beschouwde het schrijven als een zoektocht. Hij was gefascineerd door het spel met de taal en zocht naar de exacte betekenis van uitdrukkingen. Hierdoor wordt hij wel eens als 'hermetisch' dichter bestempeld.

2001

Kees Ouwens - 'Mythologieën'

XXIX

aan de oever van het ik rust het zelf.
zo zegt dit wat wij ons ontzegd hebben.
hier rust mijn onmacht, daar mijn almacht.
gij hebt het hert terecht op zijn hart geweest:
hoe te begeren dat wij verlangen te wensen, wellen.
dat water gestuwd uit de ondergronden.
de keel in de bodem, kwel, vliedend in murmelingen.
een hemel eerst van kristallen
van vochten geboren al vallend
van spatten gesijpeld, bron, door de hoge zanden

2002

Anneke Brassinga - 'Verschiet'

ROEPING

Fluit er een merel, dan voel ik geluk.
Fluit er een merel ten hemel schreiend mooi
in China terwijl ik niet in China ben;

heeft naar verluidt men hier ter stede merels
ook gehoord in het blauwe schemeruur
van 3 Februari 1603; zal, naar verwacht mag

over zes weken, in mijn tuin hun lied weer
klinken; stel dat ik al op weg zal zijn
gegaan, naar China, of het onbekende

voorbij de grens van mijn bestaan – hoe nu hier
leven zonder geluk? Op eigen kracht te horen
wat de merel zo vaak zong, het moet

volstaan. De oren toegestopt, in stilte,
denk ik dag in dag uit mij in dat ik
die ene ben en steeds een ander,

die urenlang of even maar en waar ook maar
door eeuwen heen geluk heeft en de merel hoort.
Dan vangt in mij misschien het zingen aan.

Anneke Brassinga [1948]) is dichtster, prozaïst en vertaler. Ze maakte naam als vertaalster van onder anderen Oscar Wilde, Jules Verne en Sylvia Plath. In 1978 werd haar voor de vertaling van Vladimir Nabokov's *The Gift* de Martinus Nijhoff Prijs toegekend. In 2005 kreeg Brassinga de Anna Bijns Prijs voor de bundel *Timiditeiten* en in november 2008 ontving zij de Constantijn Huygensprijs voor haar hele oeuvre. Volgens de jury 'een uniek universum van taal, waarin ze voortdurend zoekt naar een balans tussen de wereld van woorden en de echte, die van gras, vlees, botten, liefde. Razend knap, geestig, ontroerend, soms ergerniswekkend, nooit gemakkelijk.' In 2008 verscheen *Bloeiend puin* (essays).

2002

Anneke Brassinga - 'Verschiet'

HEDEN

Nu, nu je leeft en zegt, mij is de dood steeds minder
ongelijk aan leven, nu in gesprek wij zijn
en in het heden – niet is te zeggen hoe zonder meer,
begoocheling door niemand te weerspreken –
nu weet ik hoe ik niet zal weten hoe

een heden te doorstaan dat een schimmenrijk zal zijn,
brut en reëel, omdat ik dan terug moet roepen
jou, en hoe je zei, mij is de dood steeds meer
gaan leven; omdat ik niet vermogen zal waartoe ik ben
gedoemd – je dood in leven te doen zijn.

2002

Anneke Brassinga - 'Verschiet'

HOE TE ZOENEN OP STRAATHOEKEN

Laat op de avond laat het zijn of vroeg
in nanacht, licht liefst ver –
al leent ook paarlemoeren dageraad
aan dit publieke werk subliem cachet.

Het zij een zwijgen van koralen
vergaan van dorst in lafenis –
van wakend ontslapen bevinding wellicht
doe dus vooral de ogen dicht.

Men neme niet de tijd
die schenkt zich wijd en wijd –
in deze zachte voorportalen
heerst onafzienbaar innigheid.

Men neme afscheid evenmin
al is de hoek er om uiteen te gaan –
de weg is geen verwijdering.
Men neme alles mee, alleen.

2002

Anneke Brassinga - 'Verschiet'

DE WAAKHOND VAN HET HART

Hier is de deur, die dicht is.
Ik loop er wel eens dwars doorheen.
Sluit zich

als een oude wond. Bloedsplinters
in de gang, roestbruin
het rafelig gespat behang.

Geen hond te zien.
Ik ben immers binnen. Hier
is de deur.

Mocht je
daarachter horen het minste gerucht,
vlucht voor mij dan.

2003

Tonnus Oosterhoff - 'Wij zagen ons in een kleine groep mensen veranderen'

Klemde het deurtje? Een beetje.
Maar ik stiet het open en liet
- diep snoof ik de zeelucht,
toen blies ik mijn hand leeg –
de dief los.

Dicht boven de golvende golven,
- natuurlijk klemde het hout,
zo lang hield het dieren
en goden gescheiden -
vloog ik mijn dief.

Tonnus Oosterhoff [1953], neerlandicus, was lange tijd werkzaam als freelance tekstschrijver. Daarnaast publiceerde hij gedichten in *Tirade* en *Maatstaf*. In 1990 debuteerde hij met de gedichtenbundel *Boerentijger*, waar hij de C. Buddingh'-prijs voor het beste poëziedebuut ontving. Oosterhoff heeft naast gedichten ook twee verhalenbundels en een roman op zijn naam staan. Hij won verschillende literaire prijzen. In 2008 verschenen van zijn hand twee bundels, *Ware Grootte* en *Handschreeuwkoor*. Oosterhoff schrijft romans, verhalen en hoorspellen. Zijn website bevat tekeningen en bewegende poëzie.

2003

Tonnus Oosterhoff - 'Wij zagen ons in een kleine groep mensen veranderen'

De dikke vogel op mijn kinderbroekriem
wil zingen over wat ie ziet:
de bocht van de rivier, aanstromend.
Heeft ie geen ideeën dan? Jawel,
beste ideeën! Maar piet vindt die zing je niet.
Dus
Maar
neem een ho ding bo ding in je vetklem
ho punt bo punt vogelstaart de gollefies
vormen een lichtstorm plat op de bek
vormen stormstromen in de snavel
snijdt het eigen licht het riet.

2003

Tonnus Oosterhoff - 'Wij zagen ons in een kleine groep mensen veranderen'

Wat hebben de vlijtige breisters de roze strikgodinnen
losgemaakt uitgehaald maar doen voortglijden?
Het volle maantje wordt werd wordt.
De zonnevlecht ligt lag ligt op rusteloos de baren.

De uivaarders kruiszingend pierewaaiers
goedbloedse machochels varen voeren varen
hun maanlanders van de kant nageoogd
heilbiddend door traanbeladen voor na voor bestaanden.

Hol bol geroste golven vellen de hemel vol prauwen.
De tyfoon speelt het schippersklavier in uit in
en versplinter, speelt roze garnalen schippersklavier.
De ijverige achterbreisters zijn begonnen.

Het volle maantje wordt werd wordt.
De zonnevlecht ligt lag ligt op radeloos de baren.

2004

Mustafa Stitou - 'Varkensroze ansichten'

SUMMUM BONUM

Dronken pubers leggen 's nachts
in een uithoek van het universum
een nagebootst prehistorisch dorpje in de as.

Tropische temperaturen. De meubelboulevard,
uitgestorven. Wie naar de kust is gevluht
noch naar een themapark, legt overdag

in zijn achtertuin zijn wapens af
en gaat liggen, languit en onbevreesd.
De kille huistiran in zwembroek ontdooit,

slaat de tweeling gade, niet langer geërgerd,
verbijsterd door hun gelijkenis, ontspant
diepzuchtend zijn droomspier, sluit verstrooid

zijn ogen. De linkertweeling, de rechtertweeling,
naakt naar insecten in struiken op jacht, verbeten
kreetjes van verbazing, onverstoortbaar.

Andere tuinen brengen een soevereine schaterlach,
kleuterpop, hondengeblaf, een radiostem die zegt
'dat de verdachte heeft gezegd

dat hij zijn vader met een kruisboog een ballpoint
in het oog heeft geschoten'. Goedlachs komt moeder
in bikini uit de keuken, haar zenuwen zonder hulp

de baas vandaag, een roerloos dienblad met twee glazen ijsthee
en twee groene limonade op één vlakke hand. Zich verheugend
op de herinneringen alvast, schrikt ze haar wederhelft

met de zachtste mondkus wakker- en vader vuilbekt niet
ditmaal maar richt zich glunderend uit zijn ligstoel op,
fluistert 'moet je eens horen' in moeders oor,

verdwijnt de wijd openstaande vesting in.

Laat het lot maar jojoën, wisselvalligheden komen en gaan,
vandaag zijn zij nergens bang voor, de thuisblijvers,
vredestichters, blijmoedige karikaturen – hoor,

uit de hobbykamer van de huistiran klinkt
het geluid op van een kabbelend beekje.

Mustafa Stitou [1974] studeerde filosofie en debuteerde in 1994 met de bejubelde dichtbundel *Mijn vormen*. In 1998 verscheen een tweede bundel *Mijn gedichten*. Stitou verwierf faam als performer op festivals in het hele land, en nam deel aan uiteenlopende projecten. Het Scapino Ballet Rotterdam voerde een choreografie uit van Nanine Linning op basis van enkele van Stitou's gedichten en voor de Filmmuseum Biënnale 2003 schreef hij teksten bij zwijgende filmbeelden. Ook schrijft hij teksten voor theater. 'Stitou mokt niet over de zinloosheid van de kosmos maar geniet volop in zijn poëzie; van de taal, van zijn formuleringen, van zichzelf, van de wereld om hem heen en van zijn eigen plezier'. In 2009 was Stitou Stadsdichter van Amsterdam.

2004

Mustafa Stitou – ‘Varkensroze ansichten’

NIET SAMEN SCHEIDEN WE LICHT EN DONKER

*

je vertelt een man mijn vingertoppen zacht
tegen je slapen ik spreid mijn hand uit al is het
nergens voor nodig omvat je schedel een man
voor de dood op de vlucht vergeefs verborg
zich in de maag van een dood paard in de
veronderstelling de dood is hier reeds geweest

*

dit is geen zang ik ben je secretaris
vertaal feiten waak over je belangen
zeg de zin van gezichtloosheid is gelijkheid
een nummer ben je in een systeem als iedereen
niemand mag heilig zijn niemand
daarom hebben we het hier goed

*

er is geen ontkomen
aan de dood zelfs niet
in de maag van een dood paard

*

je hart weer gefilmd je bloed geïnspecteerd
darmen gefotografeerd je pijnen een raadsel
maar we zijn een team samen drijven we artsen
tot wanhoop

*

voor honger en vernedering gevluht
op spierkracht geselecteerd en op gebit
maar voor ouderdom geen talent
gelijk je generatiegenoten en geen
geschiedschrijver die naar jullie geschiedenissen
taalt uitstervend anoniem zootje
analfabete avonturiers

*

flakkert je toorn op schieten je kleinkinderen in de lach

*

gewillige slavenarbeiders stapelden
stenen op hielden ovens brandend
veegden de balzalen schoon

*

en geen ontkomen aan de dood
zelfs niet in de maag van een dood paard

*

heiligen vrouwen dochteren maar snoeren ze de mond
worstelen niet met de god maar knielen uit gewoonte
wedden heimelijk op rijkdom gelijk de koopmannen
tegen wie jullie profeet profeteerde jullie baarden
hordes ontheemde hedonisten vergeef me ik ben maar
je kapper omvat met mijn hand je schedel je asgrijs haar
ik ben je secretaris zeg dit als je secretaris het is niets

*

er zijn mannen
mannen van vuur zij brengen
zonen voort van vuur en er zijn mannen
al wat zij voortbrengen is as
ik heb een zoon voortgebracht van as

en ik schamperde binnensmonds
je god vergat een deugd
het hebben van een hobby

*

je vader de vreeswekkende
toen je kind was stierf hij
en je moeder toen je kind was stierf zij
en je broers
kinderen van een andere moeder
ze haatten je ze zijn niet meer in leven
op een gek na staat de ganse dag in de zon te stoven
een spade over zijn schouder

wat is dat voor god die je niet gebiedt
je wonden onder woorden te brengen

de ander te zien

*

de gulzigheid waarmee jij spaart
de maniakale zuinigheid drie
pantalons een paar schoenen per decennium
wat vrees je bezweer je vertel me zie mij toch

*

ik ben je secretaris vergeef me ik zeg dit als je secretaris
we zijn een team ik knip je haar verzorg je voeten
samen drijven we artsen tot wanhoop je schedel
in mijn hand je asgrijs haar ik zeg dit
als je secretaris het is niets

*

de wijze waarop jij op foto's staat
waarom jank ik als ik je zo zie
ongenaakbaar
verstard

*

en geen ontkomen aan de dood zelfs niet
in de maag van een dood paard maar
wat is dat voor god
die je geen hobby gunt

*

de kilte waarop ze bij mij stuit mijn huidige geliefde
de pit van leegte waaromheen ik praat en praat
wijt ze aan jouw afwezigheid de leegte het is
dat je het weet ik zeg het maar even
zeg dit als je secretaris

*

we zijn een team drijven
artsen tot wanhoop een team
maar in mijn helledromen
wend jij je van me af
je wendt je van mij af

*

niet samen
scheiden we licht
en donker

niet samen
licht en donker

*

en vergeef me want ik ben onschuldig
en ik vergeef je want je bent onschuldig
ik zeg het maar even het is niets

*

je wendt je van mij af
in mijn helledromen
we zijn een team maar
niet samen scheiden wij
licht en donker
niet samen licht
en donker

*

een man wilde het land der sterfelijken ontvluchten
verborg zich in de maag van een dood paard
dacht de dood is hier reeds geweest deze man
dit fabeltje amuseert je

je zegt ik keer terug want daar is het praktischer sterven
en begraven worden en ook ik ben geen liefhebber van
klaagzangen ik ben je kapper je secretaris verzorger van je voeten

2005

Arjen Duinker - 'De zon en de wereld'

(fragment)

De bloem bloeit rood rood rood

Ja, de bloem bloeit rood

De bloem bloeit rood

Ja, de bloem bloeit rood

Met tanden

Met linten

De bloem bloeit rood

Ja, de bloem waait rood

De bloem waait rood

De bloem waait rood

De bloem waait rood rood rood

De bloem waait rood

De roos de roos

De roos de roos

De bloem kiest rood

Ja, de bloem kiest rood

De roos

De roos

De bloem bloeit rood

De bloem bloeit rood rood

Bloeit rood rood voor de lippen

De bloem bloeit rood rood voor de lippen

De bloem bloeit rood

Voor de lippen

De bloem bloeit rood

Voor de lippen

Bloeit rood rood rood

Bloeit rood rood rood

Ja, de bloem bloeit rood

De bloem bloeit rood

En de bloem

En de trap

De trap lonkt lumineus naar de bloem

De bloem lonkt lumineus naar de straat

De straat lonkt lumineus naar de wind

Struikelende honden

Met struikelende honden

Honden zijn leeg

Honden zijn leeg en listig

Want de bloem bloeit rood

En honden zijn leeg en listig

En honden zijn begrijpelijk

Een hond begrijpt iedereen

Een hond is bloeddorstig

Leeg en listig

In de winkels in de wereld

De wereld verkoopt tijd in winkels

Leeg en listig

Begrijpelijk en bloeddorstig

Een trap gaat omhoog

Met tanden

Met linten

Want de bloem bloeit

In de tijd

De bloem bloeit

In de armen in de handen

Beeldschoon beeldschoon en traag

Ja, de bloem bloeit

Ja, de bloem bloeit

Honden zijn leeg en listig

Een hond begrijpt iedereen

Belangrijke mensen met een zakdoek

Een zakdoek

Tussen de bergen door

Tussen de bergen door

Langs de rivieren

Langs de rivieren

2005

Arjen Duinker - 'De zon en de wereld'

Tussen de bergen door

Om de geiten heen

Want de bloem bloeit rood

Want de bloem bloeit rood

Ontzettend verschrikkelijk beeldschoon

Beeldschoon beeldschoon en traag

Met vliegen

Langs de rivieren

Langs de rivieren

Want de bloem bloeit rood rood

Langs de rivieren

Met vliegen

De bloem bloeit rood

Het oneindige op de tong

Ja, het oneindige op de tong

De bloem bloeit rood

Het oneindige op de tong

Ja, het oneindige op de tong

De bloem bloeit rood

Het oneindige op de tong

Ja, het oneindige op de tong

Niet ver van de trap

Niet ver van een zakdoek

Meisjes en jongens roepen maar wat

Geiten en vliegen

Honden en koeien

Koeien zijn bloeddorstig

Vanwege de wereld

Vanwege de tijd in de wereld

Op de wereld en in de wereld

Naast en onder

Want koeien zijn bloeddorstig
Meisjes en jongens roepen maar wat
Kijk, de mist laat gezichten zien
Gezichten van meisjes en jongens
De bloem
Jongens en meisjes roepen maar wat
De bloem kiest rood
De bloem kiest rood
Rood rood rood
Rood rood rood rood
Rood rood
De bloem kiest rood

Arjen Duinker [1956] is dichter en prozaïst. Hij studeerde psychologie en filosofie. In 1993 kreeg hij de Halewijnprijs van de stad Roermond voor zijn gehele oeuvre en in 2001 ontving hij de Jan Campert-prijs voor zijn dichtbundel *De geschiedenis van een opsomming*. Zijn bundel *Misschien vier vergelijkingen* werd genomineerd voor de VSB Poëzieprijs 2003. Duinker verzorgde verder onder meer cryptogrammen voor *Het Vrije Volk*, schreef sportcolumnns voor *De Krant op Zondag* en had samen met Kees 't Hart (om en om) een column in *De Groene Amsterdammer*.

Zijn bundel *De zon en de wereld* bevat het gedicht 'De wereld', een tweespraak op papier, en 'De zon' tweestemmig op cd en gelezen door Arjen Duinker en Kees 't Hart. Voor zijn meest recente bundel *Buurtkinderen* (2009) heeft Duinker onlangs de Awater Poëzieprijs gekregen.

2006

MARK BOOG - 'De encyclopedie van de grote woorden'

VERDRIET

Het verdriet, juweel, wordt in de binnenzak gedragen,
gevat in goud, in watten gelegd, een donker doosje.

Slechts op hoogtijdagen wordt het opgespeld
en genegeerd. Achteloos ontkent men zijn verdriet,

dat glimt als was het net gepoetst. Toch,
desgevraagd, geeft men toe dat het kleinood –

dat in de plechtige parade amper opvalt –
essentieel is. Wie leeft zonder verleden? Wie smelt niet

bij het zien van zijn kleerscheuren? Jawel, beamen wij,
het verdriet verleent ons diepgang, dooradert ons vlees,

maakt ons en zal ons breken. Vraag niet of we willen ruilen.

Mark Boog [1970] studeerde korte tijd Kunstmatige Intelligentie en werkte daarna even bij de PTT. In 1995 debuteerde hij als dichter in het tijdschrift *De Appel*. Daarna was hij actief in een schrijverscollectief dat onder meer het tijdschrift *Mondzeer* en de *Reuzenkreeft* uitgaf. Hij publiceerde ook in *De Gids* en *Hollands Maandblad*. Zijn eerste dichtbundel *Alsof er iets gebeurt* (Meulenhoff, Amsterdam) verscheen op 8 oktober 2000. Deze bundel werd in 2001 genomineerd voor de C. Buddingh'-prijs die Mark Boog in ontvangst mocht nemen tijdens Poetry International datzelfde jaar. In 2008 verschijnt er een bijzondere uitgave *Komt water*. Met *De Vuistslag* (Meulenhoff, 2001) debuteerde hij als romanschrijver. Er zijn prachtige flashanimaties van zijn gedichten gemaakt door grafisch ontwerper John van der Wens. In 2009 publiceerde hij *Ik begrijp de moordenaar*, zijn vierde roman.

2006

MARK BOOG - 'De encyclopedie van de grote woorden'

WAANZIN

Waanzin is een huis.
Trap de open deuren in en woon.

Waanzin is een mantel,
los maar warm om schokkende schouders,
verleent zwier aan ons voortdurend draaien.

Elke rechte weg loopt dood, elk slingerpad
verwart en raakt ons kwijt. We volgen elkaar blind.

De tuin van de waanzin, zorgvuldig gecultiveerd,
het subtiele onderscheid tussen kruid en onkruid,
vergeet-mij-niet en monnikskap. O zevenblad!

De weg van de waanzin ligt altijd open.
Gerustgesteld hernemen wij ons dwalen.

2006

MARK BOOG - 'De encyclopedie van de grote woorden'

ZIEL

Onwerkelijker dan de geest en vreemder
dan het hart vertrouwt de ziel geen mens,
geen lichaam dat zich voortsleept
over paden die gebaad zijn, geplaveid –

de ziel meesmuilt, een bitter lachje,
noemt het lichaam fles. 'Trek mij van
het lichaam af,' zegt de ziel. 'Reken.
Ligt de uitkomst boven nul, dan is dit
een scheve wereld, een verkeerd bestaan,

een kooi. Verlos me, grijp de fles bij de hals,
sla stuk op de rand van de bar en hef haar
dreigend op. Elke wens vervliegt, zoveel
beloof ik, en het moet geluk zijn dat verschijnt.'

2007

Tomas Lieske - 'HOE JE GELIEFDE TE HERKENNEN'

HET BLOZEND BEEST

Kon ik dan leven zonder hem?
Vulde mijn lichaam zich niet telkens als hij kwam
met trotse koppigheid die paarden dampen doet,
met boterdikke vreugde? Stroomde als ik hem zag
mijn bed niet vol; sprongen mijn kasten dan niet open;
vloeide mijn zand niet in patronen op de vloer;
sneed mijn brood zich niet hunkerend in schijven;
lekte mijn honing niet de trillende lepels af?
Ik rende als eekhoorn over dunne twijgen,
spiegelde me als een metalen vat in de vaart,
vouwde me als het linnengoed vierkant op de planken,
gloeide als het blozend beest in de haard. Wakend
sta ik als een stoel in de kamer. Als het zijn tijd is,
vlieg ik krijsend uit met de zwaluwen vanonder
de dakrand. Hoe sterf ik als hij er niet meer is?

Tomas Lieske [1943] groeide op in Haagse Bezuidenhout en heeft er zijn jeugd doorgebracht. Later ging hij Nederlands en Theaterwetenschappen studeren. Hij was 38 toen voor het eerst gedichten van hem in de literaire tijdschriften *Tirade* en *Revisor* verschenen. Met zijn prozadebuut uit 1992, *Oorlogstuinen*, verdiende hij de Geertjan Lubberhuizenprijs. Zijn daarop volgende roman *Nachtkwartier* dong mee naar de Libris Literatuurprijs 1996. De roman *Franklin*, werd bekroond met de Libris Literatuurprijs in 2001. In 2009 verscheen de novelle *Een ijzersterke jeugd*. Zijn boeken worden vertaald in het Duits, Frans, Tsjechisch en Turks.

2007

Tomas Lieske - 'HOE JE GELIEFDE TE HERKENNEN'

EEN HORLOGEMAKER TOT DE VERWARDE ONDERDELEN

Jullie kleine, zotte, vingernageldikke, hemellichte onderdelen die in een schommelwankel schakelslinger tempo tussen de tanden van het rad moeten grijpen maar ontsnapt zijn uit de gang.

Jullie kopermetalen, overlans gegroefde springers, die met zijn allen tijd vermalen, in cilinders proberen te verstoppen, op de wijzers van het uurwerk blijven kloppen.

Jullie felle, harde schittervrouwtjes met je blikken glans en je tandjes die in mijn dikke vingers bijten en mij steken in mijn wijzer en mijn slagwerk en mijn spillengang, mijn gaande werk.

Ach kleine, rotte krenge, herstel de oude tijd.
Slinger naar mijn wens,
balanceer onder mijn loep,
schommel tot mijn genoegen,
en grijp.

2007

Tomas Lieske - 'HOE JE GELIEFDE TE HERKENNEN'

ENQUÊTEVROUW VRAAGT HET PUBLIEK

Wanneer de honing in de korven rijpt, acht u zichzelf dan verzadigd, tot wederdienst bereid?

Kruis aan wat in uw leven wringt, onderstreep uw vermogens van hartstocht, uw god van passie.

Veronderstel een getto in uw lichaam. Kiest u voor nauwere gevoelspoorten of voor paniekbewaking?

Wie god wordt, blijft zelf onaangedaan. Kent u zo iemand? Hoe spreekt u hem aan? Straalt zijn licht op u af?

De avond valt. Is uw tafel sterk genoeg voor de gecraqueleerde schaal waarop het ei van de familie?

Bedenk dat onze vragen niet altijd een antwoord, soms is een schok voldoende, een botsing, ver in het heelaal.

2008

LEONARD NOLENS - 'Bres'

Vlees in uniform is volautomatisch

12

Wij gaan de markt op waar mijn ouders wonen
En versnellen onze pas onder de hoge bogen
Van neergemaaide arcaden.

Gewapende spoken zijn ons voor geweest.
De kiosk ligt als een prop muziekpapier geslingerd
Tegen het kerkportaal.

Het plein is leeg.

Wij planten in zijn hart een struik geweren
En leggen onze messen in een roos
Van woede op de steen.

Een man aait stom de snee en zoekt
Zijn duimafdruk,
Zijn bloed.

Wrok lekt van het heft.
Haat likt zijn schoen.
Wij gaan de markt af waar mijn ouders woonden.

Leonard Nolens [1947] debuteerde met de dichtbundel *Orpheushanden*. Hij werkt en woont in Antwerpen. Hij wordt beschouwd als één van de belangrijkste levende dichters uit België. Leonard Nolens ontving diverse prijzen, waaronder de Constantijn Huygensprijs 1997 voor zijn gehele werk. Zijn dichtbundel *Voorbijganger* werd in 2000 genomineerd voor de VSB Poëzieprijs. Hij is een romanticus en schrijft vaak over liefde. Typische thema's zijn de jeugd, vrouwen, eenzaamheid en alcohol. Het dichterschap is het medicijn, de balsem voor het bestaan.

2008

LEONARD NOLENS - 'Bres'

2

Om twintig voor negen verliet ik geruisloos het lichaam
Van moeder en keek ik ons aan.

Ik zag ons daar allemaal liggen en staan
In mijn eerste verblinding.

Ik hoorde ons allemaal aan als de stem
Van een schaar en ik hoorde mijn aanvang
Verknipt.

Mijn bloedende navel bestreek het schreeuwende centrum
Van de wereld in deze kamer.

Ik kan uit mijn kamer van jullie niet weg.

2008

LEONARD NOLENS - 'Bres'

10

Beginnen, je kunt het niet leren.
Beginnen, je krijgt het hier mee.

Beginnen is een aangeboren schaaftje
Van blauwzuur en goud in je inborst.

Het knipt als je slaapt in de naam
Van je liefste, het knipt zich in stilte een weg

Door de wieg van je zonen, het knipt zich ook dwars
Door je huurcontracten en bankassignaties, het knipt zich

Verloren, beginnen.
Beginnen is van dag tot dag vandaag.

Beginnen je kunt het niet leren.
Beginnen je krijgt het hier mee.

Beginnen duurt het langst.
Beginnen heeft geen toekomst dan

Beginnen.
Beginnen is het eeuwigste talent.

2008

LEONARD NOLENS - 'Bres'

10

Het is een prachtig boek
Het bloedt uit een wond onomwonden,
Het sprong als een traan uit de ooghoek
Van blinden, van ver, van een ster.

Het is een prachtig boek
In de luwte gelegen, het schuwde
Zijn zegen te geven aan mij.
Het gruwde te spreken van ons.

Het is een prachtig boek
Dat ik pen, dat ik ben, dat ik nooit
Zal kennen. Geen doek dat hier valt.
Geen mens die dat boek ooit kan schrijven.

2009

NACHOEM M. WIJNBERG - 'HET LEVEN VAN'

Doe een wens

Wil je iets voor mij doen?

Honderd nachten achter elkaar naast mij slapen.

Daarna doe ik voor jou wat jij wilt.

Als je op de honderdste dag hoort dat je niemand anders meer hebt
hoef je die nacht niet te komen.

Als je ooit nog een keer bij mij op bezoek zal komen doe het
dan vannacht.

Nachoem M. Wijnberg [1961], econoom en dichter. Zijn werk verscheen in Nederlandse literaire tijdschriften zoals *Tirade* en *Hollands Maandblad*, maar ook in Hongaarse, Engelse, Duitse, Franse en Chinese tijdschriften. Associaties en logica wisselen elkaar af bij Wijnberg's poëzie, net als vage en concrete regels. Soms lijken de gedichten bedoeld als objectieve observaties en is (afstandelijk) sprake van 'Iemand', 'men' en een niet nader omschreven 'hij'. Wijnberg verwijst veelvuldig naar de joodse religie, naar mythologie, filosofen, dichters en beeldend kunstenaars. Hij neemt de lezer mee naar Troje, naar Cathay en naar het atelier van Rodin, stelt de lezer voor aan het Vogelmeisje en Juan de la Cruz. In een interview met *NRC Handelsblad* (7 augustus 2009) zei Wijnberg: 'Ik heb nooit last van gebrek aan onderwerpen voor gedichten, want ik heb genoeg problemen.' Hij zei ook: 'Mijn gedichten zijn helder, makkelijk te lezen en beloven althans dat ze gaan over belangrijke zaken in ieders leven.'

2009

NACHOEM M. WIJNBERG - 'HET LEVEN VAN'

Waar een tuin voor is, om op een leven te drinken

De tuin van jouw tante is groter dan de hoed van mijn oom, dat is een zin uit een boek om talen te leren, drie of vier tegelijk.

De kinderen moeten de boeken en papieren helpen dragen, want hoe komen ze anders van school naar huis en weer terug?

Zo komt het dat de kinderen de weg van school naar huis beter kennen dan je tante die hen lesgeeft, midden in de zomervakantie staan zij voor de deur en bellen aan.

Wat in een tuin kan, een loopt van een ander weg en de ander blijft kijken tot die niet meer te zien is.

Waar de maan voor is, om op de maan te staan in het licht van de aarde.

Daar komt jouw tante en naast haar loopt mijn oom die ik nooit gezien heb en die op geen foto een hoed op zijn hoofd had.

Mijn oom wilde op het land gaan werken, als een boer, en ging op zoek naar een plaats waar hij dat kon leren, jouw tante wilde een feest in haar tuin geven als het lente was geworden.

2009

NACHOEM M. WIJNBERG - 'HET LEVEN VAN'

Mijn vader zegt dat het verstandig is om iets te doen waarin het niet erg is om middelmatig te zijn, zoals waarin ik professor ben

Hij besluit zich aan de wet te houden, als iemand die de wet niet kent maar verwacht dat zijn kinderen die zullen kennen en daarom doet wat hij kan om zijn kinderen niet te beschamen.

Mijn vader zegt dat hij speciaal voor mij een middelmatig man geworden is, zodat niemand zou denken dat ik nooit zo goed als mijn vader kon zijn.

Toch zou hij graag willen dat iemand zich hem herinnert als hij er niet meer is, niet elke dag maar af en toe, zonder het van plan geweest te zijn.

Als wat na iemands dood blijft iemands deel van de waarheid is, wat gebeurt er dan met mijn deel van de onwaarheid?

Als iemand dood is blijft er niets van hem over, behalve van mijn vader die in zijn eentje rondloopt waar hij is.

JURYRAPPORTEN / INFORMATIE OVER DE POËZIE VAN DE DICHTERS*

VSB POËZIEPRIJS 1994 HUGO CLAUS

De Sporen –De Bezige Bij - Hugo Claus (1931 – 2008)

*Van het eigengereide naar het merkbare gaat de beschouwing.
Woorden, gekleurd of niet,
Worden sleutels.*

*Bereikt de brand der keel
Het snelle van de lans, de slachting
En de nacht – spreek dan niet tegen:
Woorden openen de beschouwing
Als messen de huid.*

De jury koos voor het grote gebaar van Claus. 'De sporen' van Hugo Claus kreeg uiteindelijk de voorkeur, omdat het een bundel was “met gedichten die soms cryptisch en soms toegankelijk zijn, soms tragisch en soms burlesk, soms verheven en soms plat, maar altijd virtuoos, zelfs in het relativeren en ondergraven van die virtuositeit”.

Het werk van Claus is divers van karakter. Het tragische, verhevene, klassieke mengt zich met het banale, burleske en obscene. Terugkerende thema's zijn: de liefde voor de moeder, de haat tegen de (afwezige) vader, seksualiteit, het schuldgevoel door het katholieke geloof en Vlaanderen in en na de oorlog. Uit zijn latere werk spreekt vooral sociale geëngageerdheid.

Het werk van Claus heeft vaak een solide realistische grondslag. Maar evenmin als Gustave Flaubert of James Joyce is hij een realist. Hij is ervan overtuigd dat de werkelijkheid iets anders, iets meer is dan wat we dagelijks kunnen waarnemen. Maar wat aan de waarneming ontsnapt - het subjectieve, het imaginaire, het onbewuste -, is in het werk ook niet altijd meteen terug te vinden. Hierbij maakt Claus in sterke, zij het wisselende mate gebruik van de zogenaamde allusie- en citatentechniek. Wat tot de wereld van de droom en de mythe behoort, komt in de tekst hooguit in de vorm van vage verwijzingen, cryptische allusies en vervormde citaten aan de oppervlakte. De bundel *De Oostakkerse gedichten* (1955), het eerste poëtische hoogtepunt, zet de toon voor het hele werk. Telkens weer duiken de tegenstellingen op tussen natuur en cultuur, vitalisme en eruditie, bekentenis en verhulling, traditiebewustzijn en onafhankelijkheid. Later verduidelijkt Claus zijn positie in toenemende mate aan de hand van verwijzingen naar de westerse filosofische traditie. Typisch is wel dat deze ernstige en ambitieuze onderneming meteen gecounterd wordt door een luchtiger en lichtvoetiger benadering: hij wisselt doorwrochte, hermetische leespoëzie af met luchtige, toegankelijke hoorpoëzie, tegenover langere beschouwende gedichten plaatst hij flitsende knittelverzen, triviale anekdotes, berijmde dagboekbladen en kunstig gelegenheidswerk.

Ook technisch legt Claus zich geen belemmeringen op. Nu eens werkt hij associatief en dan weer strikt logisch, hij schuwt sonnet noch vrij vers, retoriek noch parlando, en vermengt het tragische, verhevene en klassieke met het burleske, banale en obscene.

VSB POËZIEPRIJS 1995 HUUB BEURSKENS

Aangod en de afmens – Meulenhoff – Huub Beurskens (1950)

KB*: Halverwege de jaren tachtig ontwikkelde het werk van Huub Beurskens zich van hermetische en autonome taalconstructies naar meer persoonlijke en geëngageerde gedichten. Ook Rob Schouten merkte deze verandering op in *Vrij Nederland* (18 augustus 1984): 'Ik weet niet of er een herziening van zijn standpunten aan ten grondslag ligt, maar in de praktijk lijkt hij zijn wantrouwen ten aanzien van de taal als instrument voor niet-talige mededelingen enigszins te laten varen. In *NRC Handelsblad* (17 juni 1988) was Guus Middag minder te spreken over de vorm die Beurskens had gekozen voor de bundel *Charme*: 'Ook in de vorm wekt *Charme* de indruk geschreven te zijn door een dichter met vakantie, die op een Venetiaans terras even de geest kreeg, een groot gedicht voor ogen zag waarin zijn gedachten over het tijdsgewricht, de kunst en de liefde een plaats zouden krijgen - maar de geest alweer kwijt was toen hij begon te schrijven'. In 1995 ontving Huub Beurskens de prestigieuze VSB-Poëzieprijs voor zijn bundel *Aangod en de afmens* (1994). Met deze bundel kon Beurskens definitief rekenen op bekendheid. In *Trouw* (13 juni 1995) schreef Lex Bohlmeijer over deze bundel: 'Uitbundige gedichten, vol vreugde, speelsheid en zelfspot. In een taalgebruik dat herinnert aan het impressionisme van de Tachtigers beschrijft hij heftige zintuigelijke ervaringen, confrontaties met de natuur'. Veel van de gedichten uit deze bundel bezingen het bijzondere in de dagelijkse dingen om ons heen; het gewone krijgt zo net iets meer glans. Dit gebeurt bijvoorbeeld in het gedicht *'Dans aan de waterkant'*, waarin muggen dansen langs de waterkant:

Zoals Cuyps koeien niet hun boeren toebehoren

*maar het ochtendgloren en later op de dag weer
het onmelkbaar gloeiend gouden vervloeien,
van hun ruggen, in hun stille spiegeling terug,*

*zo zijn muggen aan de waterkant begonnen
met dansen, verzonnen door de dansbaarheidslust
van een schijnbaar zuchtjesloze zomeravondlucht.*

Beurskens zet zich af tegen het wetenschappelijke en intellectuele. De dichter wil in de plaats van het 'moeilijke' juist het eenvoudige bezingen:

*Spreek me niet. Laat me, zitten, alleen, midden
in het schierschier eeuwig jong riviertje,
aandoenlijk als een blote roeier wiens verzonken
bootje wel nooit bestaan heeft misschien*

Regelmatig bezingt Beurskens in zijn gedichten het ogenschijnlijk nutteloze, zoals het languit liggen in een park in de zon. Het is wat hij noemt: de verplichting het leven te omarmen. Zo roept hij in het afsluitende gedicht 'Lamento' de lezer op een park binnen te wandelen en zichzelf te laten 'stelen':

*Sta op en wandel eens een tuin binnen of
in een lentezonbeschenen park, laat je stelen,
even, zie hoe om je een Al te laten geworden
tussen het zeer vele weinig meer van node is
dan een in alle kalme klaarte in ondiep water voor je
oeverrand zich oranjerood bewegen van grote vijver-
vissen die je welhaast kunt strelen...*

*

VSB POËZIEPRIJS 1996 LEO VROMAN
Psalmen en andere gedichten – Querido – Leo Vroman (1915)

Criticus Kees Fens noemde Vroman ooit 'de vlakbijste dichter' van Nederland. De gedichten van Leo Vroman zijn levendig en herkenbaar, al sinds zijn debuut in 1946. Hij hoort bij geen enkele stroming in de literatuur, maar heeft een speelse, grillige, soms surrealistische stijl.

Aan een vriend

*Ach, laten wij geen ogenblik bederven
voor wie van ons het eerst zal moeten sterven,
en laten wij ook nimmer praten
van alles wat wij huichelden en haatten.
Zolang een vlerkgespreide leeuwerik blijft zingen
vergeeft zijn God ons al wat wij begingen,
zolang we kersebomen zacht in bloei zien staan
dan hebben wij nog niemand kwaad gedaan.
Ach, laten wij het leed dat men ons deed, vergeten,
God zal het allemaal wel weten,
en laten we geen ogenblik bederven
voor wie van ons het eerst zal moeten sterven.*

Uit 'Trouw':

De jury, die dit jaar werd voorgezeten door Wim Bronzwaer, was eenstemmig van oordeel 'dat Vroman met deze bundel, gepubliceerd op tachtigjarige leeftijd, een nieuw hoogtepunt aan zijn reeds zo omvangrijke en hooggeprezen oeuvre heeft toegevoegd'. Aangenaam verrast was de jury ook door de wijze waarop Vroman zich liet inspireren door de opdracht 'psalmen voor de moderne tijd' te schrijven. 'Hierdoor is een in onze poëzie nieuwe religieuze dichtkunst ontstaan, waarin de dichter op unieke wijze zijn gebondenheid aan het leven belijdt, ook als dat hem soms moeilijk valt.'

* KB: Koninklijke Bibliotheek

VSP POËZIEPRIJS 1997 GERRIT KOUWENAAR de tijd staat open – Querido – Gerrit Kouwenaar (1923)

In het vroegste, experimentele dichtwerk van Kouwenaar overheerst de naoorlogse sfeer. De gedichten zijn vaak persoonlijk, sterk maatschappij-kritisch en min of meer anekdotisch. Vanaf de jaren zestig wordt zijn poëzie geleidelijk abstracter en hermetischer. De relatie tussen taal en werkelijkheid wordt bundel na bundel onderzocht in heldere verzen.

Taal is voor Kouwenaar niet in de eerste plaats een communicatiemiddel, maar 'materiaal' dat erom vraagt bewerkt te worden om de betekenis van woorden zo meerduldig mogelijk te maken. Kenmerkend voor die periode is Kouwenaars omschrijving van 'het gedicht als een ding'. *'Ik wil niet schrijven over iets, geen verhaal, geen gekondenseerd gevoel, niet een woord als vervoermiddel, maar een woord terugbrengen tot zijn stoffelijkheid'*. Kenmerkend voor Kouwenaars poëzie is dat zijn gedichten zich nadrukkelijk presenteren als 'dingen van taal'. Zijn poëzie is gemaakt van woorden, niet van gedachten of gevoelens. In veel gedichten staan eet-metaforen centraal. Het eten, verorberen wordt verbeeld als een noodzakelijk, geobjectiveerd proces. Het dichten wordt als even on-persoonlijk beschouwd. Het gaat niet om het verwoorden van individuele ervaringen, maar om wat zich binnen de context van het gedicht in de taal zelf voltrekt. Voor complexe betekenissen en verbanden moet een transparante vorm worden gevonden.

In de jaren zeventig komt het accent meer te liggen op de vergankelijkheid, op het verdwijnen en behouden van momenten, situaties, plaatsen. Vaak vormen foto's van gestorven of teloor gegane mensen of gebouwen (het paleis voor Volksvliet in Amsterdam) het uitgangspunt.

De laatste twee decennia legt Kouwenaar zich op een even geraffineerde als indringende manier toe op het 'stilleggen van de tijd' in een gedicht. Noties van herinnering, vergankelijkheid, dood worden vaak in hecht gecomponeerde cycli verbeeld.

'Het gaat in de kunst maar om een paar eenvoudige thema's: liefde, dood, onrecht, schoonheid. Je wilt iets maken dat de tijd doorstaat. Niets is voorgoed aanwezig. Een goed kunstwerk is aan de tijd ontstolen, is die onbarmhartige tijd te slim afgeweest'.

Behalve taalexperimenten zijn de gedichten van Kouwenaar ook getuigenissen die taal en leven op hetzelfde niveau plaatsen. Eenvoudige maar essentiële vragen als 'Wat heeft men gedaan vandaag?' worden er in beantwoord en de dingen die men gedaan heeft, lijken - uitgedrukt in woorden - nooit geringer of heftiger te kunnen zijn dan ademen, al luidt het antwoord: 'Vuur gestookt van afval'.

VSB POËZIEPRIJS 1998 RUTGER KOPLAND

Tot het ons loslaat – Van Oorschot – Rutger Kopland (1934)

Rutger Kopland is een van Nederlands belangrijkste dichters en een van de meest gelezen. Van hem verschenen in de loop der jaren zeker twaalf dichtbundels, die gekenmerkt worden door een groot verstechnisch raffinement en een sterk besef van de vergankelijkheid en ongrijpbaarheid van het leven. Voor zijn werk ontving Kopland de P.C. Hooftprijs 1988 en de VSB Poëzieprijs. Veel besprekers van zijn oeuvre duiden daarin drie fasen: een anekdotische, een 'strengere' en een 'wijze' periode. Hij schrijft, zoals Herman de Coninck opmerkte, *'gedichten waar je heel makkelijk inkomt, maar niet meer uitgeraakt.'* Zijn poëzie werd in vele talen uitgegeven.

Uit: de Volkskrant:

Volgens de jury 'vormen Koplands gedichten de volmaakte uitdrukking van zichzelf, ze zien er uit en ze klinken alsof ze er altijd al zijn geweest, ze zijn helder en geheimzinnig tegelijk, ze zijn nooit het laatste woord, maar altijd voorlopige verkenningen, ze willen raadsels betrappen, niet oplossen'.

Uit: Deadline: Over de later verschenen bundel *'Toen ik dit zag'*:

Dromerig verlangen en stil afvragen

Toen het licht van de nacht/duisternis was /het licht van de nacht/ons onzichtbaar maakte/en wij alleen nog stemmen waren/op een bank in de tuin vertelt een dichter die vol is van mooie melancholie. Het is zo mooi omdat er een dromerig verlangen en tegelijkertijd een stil afvragen in doorklinkt. De vergankelijkheid van het leven wordt zichtbaar gemaakt zonder haar werkelijk te tonen. Dit doet hij door van een afstand zijn gedachten te laten gaan over alledaagse dingen waardoor het niet te intiem wordt, maar wel zo dichtbij als je maar wilt. Kopland dringt zijn gevoelens niet aan je op, je moet tussen de regels doorlezen en je eigen fantasie gebruiken.

*

VSB POËZIEPRIJS 1999 ESTHER JANSMA

Hier is de tijd – Arbeiderspers – Esther Jansma (1958)

De - eensgezinde - jury roemt de gedichten in *Hier is de tijd* als 'klassiek, in de beste zin van het woord'. Uit het juryrapport: *'Binnen een uiterst beheerste vorm vernieuwt Esther Jansma de poëzie met ieder gedicht.'*

Uit *De Plantage*: De poëzie van Esther Jansma wekt de indruk van een bezweringsritueel. Bezwinging van de pijn en moeite van het leven, de dood van dierbaren waarmee je moet leren leven. De tijd, het verstrijken van de tijd, vergankelijkheid, dood - en hoe we ons daarmee moeten verhouden, daar gaat het steeds weer om in de onverzettelijke gedichten van Jansma.

Naar aanleiding van *'Hier is de tijd'* schreef Rob Schouten in *Vrij Nederland*: *'Jansma's poëzie biedt geen troostende lyriek, geen sentimentaliteit, misschien zelfs haast geen tranen meer, maar wel een aangrijpende omgangsregeling met de vreselijkste aller logica's, die van de natuur.'*

Een archeoloog stelt het verleden aanwezig, leest het in restanten. Ook Jansma's gedichten zijn te beschouwen als dergelijke restanten, waaraan het voorbije voor dichter en lezer af te lezen is, en zo als het ware herleeft. Dan gaapt de afgrond van het aloude niets. Het uiterst afgewogene, precieze van haar gedichten doet aan als een voortdurende poging de zelfbeheersing te bewaren. *'Niet morsen maar schenken'* zoals Jansma het zelf noemt.

*

VSB POËZIEPRIJS 2000 K.MICHEL

Waterstudies – Meulenhoff – K. Michel (1958)

De poëzie van K. Michel wordt door sommige critici vergeleken met de ready-mades uit het *Barbarber* tijdperk. Dichten is volgens Michel *'een kruising tussen hardop denken en dromen'*. Ook Michels derde bundel, *Waterstudies: gedichten* (1999), viel in de prijzen. Hij ontving hiervoor zowel de VSB Poëzieprijs als de Jan Campert-Prijs

De dichter laat een voorkeur zien voor merkwaardigheden - opmerkingen van wetenschappers en filosofen zoals 'wolken zijn laaghangend fruit' - en zet daar de uitingvormen van een beeldend kunstenaar tegenover:

**En de schilder zwijgt en ziet
hoe de zon door de wolken breekt
en het licht als een zeilsteen even ketst
op de vleugels van een meeuw**

**klein en verloren in het overvolle vlak
boven de uiterwaarden van de Waal**

**En zijn hand legt geestdriftig
dat moment vast voor zolang het
de lijnen lukt niet te vervagen**

Het niet begrijpen van de werkelijkheid hangt volgens de dichter samen met hoe teksten gelezen worden. In het gedicht 'Het Leidse manuscript van Aldhelm' schrijft hij:

**Me the wet plain, wondrous cold
Zo begint het raadsel uit de negende eeuw**

**The woof is not wound about me,
nor have I the warp: prachttaal
waarvan ik nagenoeg niets begrijp**

**Zelfs de oplossing (mail coat) ontgaat me
desondanks word ik bekropen door het akelige
gevoel dat de tekst mij wel begrijpt**

Michel gaf zelf in een interview aan dat het hem er niet om gaat een uitspraak te doen over de werkelijkheid, maar dat hij speelt met woorden en beelden, waarbij de lezer soms onverwacht verzeilt raakt in lastige kwesties:

**Afhankelijk van de legenda
kan kortom alles een kaart zijn:
handpalmen, oogirissen, moedervlekken
en de vertakkingen in de plooien
van een opengewoeld bed**

**Zo blijkt als de slaper
eindelijk is wakker geschud
ook lang na het ontwaken
'waar ben je?' de vraag**

De dichter probeert zelf antwoord te geven wanneer de helderheid van het moment het toelaat:

**Uren later aan de rand van de stad
met de flatgebouwen in de rug
spreek ik het rommelige veld toe
en de eerste sneeuw: 'Nu ben ik hier'**

De lichtvoetigheid waarmee Michel schrijft, relateert intussen grotendeels de ernst van de vragen:

**De beste analyses van het expressievraagstuk
zijn zingend onder de douche ontstaan**

Ten slotte constateert hij luchtig:

**De kunst is om zo snel te vallen
dat je voorbij jezelf vliegt
en nog net op tijd bent
om jezelf op te vangen**

VSB POËZIEPRIJS 2001 KEES OUWENS

Mythologieën – Meulenhoff – Kees Ouwens (1944 – 2004)

‘Volgens de jury is er sinds de poëzie van Gorter 'niet meer zo uitbundig, zo roekeloos gedicht als in het eerste deel van deze bundel.

Ouwens: *‘Het gedicht is de zekerste formulering van het Geheim. Maar het geheim overtreft het gedicht nog, het gedicht is noodzakelijkerwijs een vermoeden. Het proza is verwant aan de bewijsvoering, maar kan het bewijs evenmin leveren’.*

Gert de Jager over de poëzie van Kees Ouwens: Een visuele tendens (fragmenten)

Toen in het begin van 2000 de bundel *Mythologieën* van Kees Ouwens verscheen, viel de critici op wat niemand kon ontgaan: meer dan ooit had de dichter gebruik gemaakt van de mogelijkheden die de typografische ruimte, het **wit** op de pagina, hem bood. Wit is overvloedig aanwezig in de bundel en op de vreemdste plaatsen. Dat de lezer een groot aantal versregels tegenkomt die uit slechts één woord bestaan, is nog niet zo verrassend. De manier waarop Ouwens vervolgens langere versregels opbouwt, is dat echter wel: allerlei patronen van spatiëring en inspringing lijken op de eerste plaats verantwoordelijk te zijn voor de structuur van wat de lezer als versregels, strofen en gedichten aangeboden krijgt. Daarmee heeft het er veel van weg dat na meer dan dertig jaar dichterschap vormgeving voor Ouwens voor een belangrijk deel neerkomt op een ordelijke rangschikking van zwart op wit. De critici signaleerden de tendens om er vervolgens gemiddeld net zo veel raad mee te weten als met de bundel als geheel. Er vallen kwalificaties als *'geforceerd'*, de lectuur zou nodeloos worden *'gestremd'*, ditmaal is zelfs de *typografie 'danig uit het lood geslagen'*.

In een interview met Marjoleine de Vos wijst Ouwens zelf op de suggestieve mogelijkheden van het wit: *'Dat vele wit in de rest van het gedicht is om de indruk van ruimte weer te geven'; '(...) en hier heb ik die wijde hemel erin willen halen door dat wit'; 'Gelukkig had ik genoeg extra wit, om het royale, vergankelijke de ruimte te geven'*).

De typische vormen van de poëzie - metrum, rijm, een genre als het sonnet - kennen zonder uitzondering een 'logisch' en een willekeurig aspect; juist door die combinatie zijn het vormen, arbitraire ordeningen, secundaire systemen ten opzichte van het primaire systeem van de natuurlijke taal. Een dichter als Ouwens die in elk van zijn bundels vormen zoekt en creëert zal zich als geen ander van de verwevenheid van beide aspecten bewust zijn. De vrijheid blijft bij Ouwens overigens beperkt tot *'iets willekeurigs'*, van volstreekte willekeur is geen sprake.

Mythologieën is Ouwens' achtste bundel. Ouwens' neiging de uitersten van het taalgebruik en de vormgeving te verkennen, maakt dat bij elk van zijn bundels de vraag gesteld kan worden hoe klankstructuur en visuele structuur zich tot elkaar verhouden. Wat ziet de lezer eigenlijk als hij vrije verzen leest waarin de typografie een belangrijke rol speelt: de neerslag van akoestische eenheden of tekstblokken?

Fungeren de versregels op de eerste plaats als een partituur die tijdens het lezen gerealiseerd moet worden of ontstaat er vooral dankzij de visuele patronen iets als een esthetische orde?

Ouwens maakt duidelijk dat bij de manier waarop hij het wit hanteert, twee verschillende overwegingen de doorslag kunnen geven: het wit kan een inhoud suggereren of een bestanddeel zijn van de structuur.

Al deze kwesties ogen op het eerste gezicht wellicht tamelijk abstract. Toch komen ze in een gedicht op een heel concrete manier aan de oppervlakte: zoals vaker in de geschiedenis van het vrije vers worden opties en ontwikkelingen zichtbaar in de motivatie voor het versregeleinde. Dat niet de zetter maar de dichter verantwoordelijk is voor de afbreking van een regel is bij uitstek een eigenschap van poëzie geworden - vanaf het moment dat akoestische patronen als rijm en metrum niet langer allesbepalend waren, functioneert het in feite als het onderscheidende kenmerk. Ouwens, die naast acht dichtbundels vier romans heeft gepubliceerd die qua toonzetting nauwelijks van zijn poëzie afwijken, was zich als geen ander van het verschil bewust.

*

VSP POËZIEPRIJS 2002 ANNEKE BRASSINGA

Juryverantwoording nominaties VSB Poëzieprijs 2002

***Verschiet* (De Bezige Bij) – Anneke Brassinga (1948)**

Verschiet is een bundel die uit taal is gemaakt, waarin de taal het leven dat niet meer te leven valt, in zijn zwartste uithoeken peilt, vastlegt en uitwringt. De gedichten uit de indrukwekkende reeks *'Merelloos'* zijn geschreven op de grens van bestaan en niet-bestaan. De grote paradox is, dat de zelfdestructieve drang in deze poëzie ook een drang tot poëzie is. Een uiterst talige poëzie, waarin veel oudere Nederlandse en buitenlandse poëzie resoneert, uit een behoefte niet tot epateren, maar om de eigen stem meer contouren te geven. De vormende kracht van deze gedichten is bijzonder sterk: klankherhalingen, woordspel, even plezierig als ernstig, volstrekt persoonlijke variaties op staande uitdrukkingen dringen zich op de voorgrond en geven gestalte aan de inzet van de gedichten. Hier is poëzie geen filosofie of spel met procédés, maar poëzie.

VSP POËZIEPRIJS 2003 TONNUS OOSTERHOFF

Juryverantwoording nominaties VSB Poëzieprijs 2003

Wij zagen ons in een kleine groep mensen veranderen (De Bezige Bij) – Tonnus Oosterhoff (1953)

Wij zagen ons in een kleine groep mensen veranderen is een van de avontuurlijkste, eigenzinnigste en oorspronkelijkste bundels die het afgelopen jaar zijn verschenen. Tonnus Oosterhoffs gedichten staan vol woorden, zinnen en situaties die hoogst ongebruikelijk zijn in de gangbare poëzie. Deze dichter neemt geen genoegen met het voltooide en afgesloten karakter van een gedicht dat vastligt op de pagina. Met allerlei middelen doorbreekt hij het afgeronde en gepolijste dat een gedrukte tekst nu eenmaal aankleeft: hij schrijft in handschrift varianten of toevoegingen door de gedrukte tekst heen, brengt typografisch dynamiek aan in de verschillende stemmen die klinken, laat verschrijvingen of ‘versprekingen’ staan, die hij de loop van het gedicht laat beïnvloeden; ritme, melodie en toonhoogte (van twee Inventies van Bach) roepen door klankassociatie betekenis op en veroorzaken daarmee (taal)werkelijkheid. Vooral op de bij de bundel gevoegde cd-rom met ‘bewegende gedichten’ wordt de lezer deelgenoot van het ontstaansproces en van het spel met het taalmateriaal. Begin en eind van de tekst zijn daar opgeheven. Zowel op de cd-rom als in de papieren bundel is elk gedicht een nieuwe ontdekkingstocht met eigen regels, maar zonder vooropgezet plan of achterliggende theorie. Daardoor maken veel gedichten nieuwe (en soms tegenstrijdige) definities van wat poëzie is noodzakelijk. Oosterhoffs gedichten hebben een volstrekt eigen toon, humor en sfeer en snijden op overtuigende wijze onderwerpen aan als de werking van het geheugen, de waarneming of de taal. *Wij zagen ons in een kleine groep mensen veranderen* is een verrassende bundel van een belangwekkend dichter.

*

VSP POËZIEPRIJS 2004 MUSTAFA STITOU

Juryverantwoording nominaties VSB Poëzieprijs 2004

Varkensroze ansichten (De Bezige Bij) – Mustafa Stitou (1974)

In de rijke en overvloedig gevulde bundel *Varkensroze ansichten* speelt Mustafa Stitou een geëngageerd spel met het thema van de identiteit.

Stitou is op zoek naar wortels: die van hemzelf (hij dicht over ‘Voorvaderen’ en ‘Moedertaal’), maar ook die van de cultuur waarvan hij deel uitmaakt. Dat is in deze bundel nadrukkelijk de westerse cultuur. In zijn ‘Avondlandse anekdoten’ verwijst hij veelvuldig naar de joodse en christelijke tradities en hij toont zich gefascineerd door de westerse zendingsdrang van kolonialisme en missie. ‘*Varkensroze ansichten*’ is een complex en duizelingwekkend pandemonium van ideeën en beelden uit de koloniale en postkoloniale geschiedenis waarmee Stitou zich probeert te verstaan.

De bundel verdient grote bewondering om de indrukwekkende poging die erin ondernomen wordt de vinger te leggen op de essentie van ‘onze’ cultuur.

Misschien is er wel iemand voor nodig die, als cultural traveller, voor die cultuur gekozen heeft om ons eraan te herinneren dat zo'n cultuur geen gegeven is, maar iets dat steeds opnieuw wordt gedefinieerd, kritisch en met terugwerkende kracht.

Naast de ontegenzeggelijke ernst van deze thematiek vallen in deze bundel ook de ontroerende liefdesgedichten op, de humor en het vleugje absurdisme dat Stitou vaardig door de regels vlecht.

*

VSP POËZIEPRIJS 2005 ARJEN DUINKER

Juryverantwoording nominaties VSB Poëzieprijs 2005

De zon en de wereld (Meulenhoff) – Arjen Duinker (1956)

Met *De zon en de wereld* schreef Arjen Duinker een onvergelykbare bundel. Dat begint al met het gegeven dat slechts één van de twee lange gedichten waaruit de bundel bestaat – 'De wereld' – daadwerkelijk werd afgedrukt. 'De zon', het andere gedicht, is bijgevoegd op cd, gelezen door de dichter zelf en door de auteur Kees 't Hart, die elk één van de twee stemmen waaruit het gedicht bestaat, voor hun rekening nemen. Ook 'De wereld' is een gedicht voor twee stemmen, waarin op typisch duinkeriaanse wijze in één en dezelfde beweging de wereld wordt afgebroken en weer opgebouwd. Door schijnbaar willekeurige opsommingen, die eerder door toeval dan door één of ander beredeneerd principe tot stand gekomen lijken te zijn, ontregelt Duinker de gangbare betekenissen waarmee wij onze wereld gewoonlijk voor onszelf begrijpelijk en toegankelijk maken. Maar dat leidt niet tot betekenisloosheid of ontoegankelijkheid; integendeel: uit de dan toch blijkbaar heel precies gecreëerde chaos rijst een beeld op van de werkelijkheid dat exacter lijkt, en ook dichterbij ons staat, dan elke wereld die wij ooit in onze filosofieën hebben gedroomd. Hij is een meester in het evoceren van de wereld zoals zij zijn moet zonder onze al te menselijke tussenkomst, en hij doet dat meesterlijk omdat hij daarvoor nergens een beroep doet op metafysische kletspraak. Alleen heel grote dichters slagen daarin, en Duinker laat met deze bundel nogmaals zien op die grootsheid aanspraak te maken.

*

VSP POËZIEPRIJS 2006 MARK BOOG

Juryverantwoording nominaties VSB Poëzieprijs 2006

De encyclopedie van de grote woorden (Cossee) – Mark Boog (1970)

In *De encyclopedie van de grote woorden* combineert Mark Boog de strakke vorm van het naslagwerk met een dichterlijke greep in misschien wel het moeilijkste materiaal voor de poëzie: de menselijke onstoffelijkheden.

Vierenzestig gedichten over elementaire zaken als Troost, Inspiratie, God, Verdriet, die met een heldere blik maar ook met trefzekere ironie worden beschreven.

Zonder al te veel illusies maar met oog voor het nut en de schoonheid van onze onvolmaaktheden, zet hij ze in hun naaktheid neer. Zo krijgen onze kernbegrippen een onvoorziene lading. Geluk bijvoorbeeld hangt als een 'vochtige doek' 'slap in onze handen', terwijl Wanhoop een 'vrolijk onbekommerde gestalte' heeft.

Of het nu om de tragische of om de onnozele kanten van de mens gaat, Boog kijkt er met dezelfde onbevooroordeelde en intense blik naar. Wat dat aangaat doet zijn houding een beetje denken aan die van de grote wijsgeer Montaigne.

Maar tegelijkertijd is hij erin geslaagd van al die grote, zo vaak misbruikte woorden en begrippen, prachtige poëzie te maken, vol frisse formuleringen en onverwachte wendingen.

De encyclopedie van de grote woorden biedt klassieke en transparante gedichten die de onpeilbaarheid van de mens in kaart brengen, maar waarin tegelijkertijd onmiskenbaar het temperament van de dichter doorschemert, als de onzichtbare hoofdpersoon in een veelkleurig avontuur van affecten en emoties.

*

VSP POËZIEPRIJS 2007 TOMAS LIESKE **Juryverantwoording nominaties VSB Poëzieprijs 2007**

***Hoe je geliefde te herkennen* (Querido) – Tomas Lieske (1943)**

Tomas Lieske heeft zijn bundel een titel meegegeven die van een montere en onbekommerde stelligheid getuigt. Het is een stelligheid die past bij zoiets elementairs als de liefde. Maar hoe evident de liefde ook is, ze gaat wel gepaard met onzekerheid, verwarring en verlangen. *Hoe je geliefde te herkennen* exploreert dit liefdesuniversum in heldere en verrassend geformuleerde gedichten.

Uiteenlopende personages als een zogende merrie, een muizenkeizer en een horlogemaker nemen het woord in Lieskes bundel. Daarbij richten zij zich tot onverwachte grootheden als hun geweten, het beest achter de schutting of de snelle fietsers. Meer nog dan de liefde zelf maakt Lieske de taal waarmee we over die liefde spreken tot onderwerp van zijn gedichten. Niet op een beschouwende wijze, maar proefondervindelijk en altijd met virtuoos gemak. Dat komt bijvoorbeeld aan de oppervlakte in het gedicht 'Hoe in de huid van een ander te kruipen', toch een voorwaarde om lief te hebben. Het kan volgens Lieske door een omzichtige benadering of door elke gedaante aan te nemen die denkbaar is. Maar het kan ook op 'een derde manier, een waarbij je daverend/ al zijn doen en denken beschrijft, woord voor woord verovert.'

Het vocabulaire dat Tomas Lieske bezigt in *Hoe je geliefde te herkennen* is rijk en geschikt om zowel hartstocht, gereserveerdheid als vertwijfeling uit te drukken.

VSP POËZIEPRIJS 2008 LEONARD NOLENS

Juryverantwoording nominaties VSB Poëzieprijs 2008

Bres (Querido) – Leonard Nolens (1947)

Soms is poëzie in staat de werkelijkheid onder woorden te brengen en tegelijkertijd het moment en de plaats te overstijgen. Het is geen bescheiden inzet, een panorama bieden van onze wereld en tijdgeest.

De dichter die dit doet moet zeker zijn van zijn taal. Nolens balanceert op de rand van het persoonlijke en algemene, het alledaagse en sublieme.

Hij zendt persoonsgebonden signalen uit, dwaalt door zijn stad Antwerpen, verhaalt van zijn generatie, de 'zwijgers na mei vijfenveertig', en nodigt de lezer uit tot deelname aan zijn ervaringen: 'Zo werd ik als iedereen 's ochtends geboren (...) Net als jij die me leest'. Nolens verbergt zich in een

ik-spreker die met de ander samenvalt: 'Wij kijken mij om te beginnen herhaaldelijk aan'. Zijn stem verweeft zich met andere stemmen, de dichter stijgt boven zichzelf uit en de poëzie krijgt een mythische dimensie.

Dit is het verhaal van iemand die wij zelf zijn. Poëzie die aan het leven vastzit. Of is het eerder ons leven dat in deze gedichten tot verbeelding en geschiedenis wordt?

*

VSP POËZIEPRIJS 2009 NACHOEM M. WIJNBERG

Juryverantwoording nominaties VSB Poëzieprijs 2009

het leven van (Contact) – Nachoem M. Wijnberg (1961)

Volkomen helder zijn de gedichten in de bundel *Het leven van*, zoveel is zeker. Toch dienen zich in het werk van Nachoem M. Wijnberg nooit kant-en-klare verhalen aan, daarvoor staat er te

veel op het spel. In de afzonderlijke gedichten van *Het leven van* wordt gezocht naar de juiste houding, de juiste verhouding, ook die tussen de regels onderling. Neem het angstaanjagende gedicht 'De Christen komt op bezoek', waarin een schijnheilige bemiddelaar met alle mogelijke talige middelen het juiste geloof probeert te verkopen. Wijnberg laat de lezer de beklemming van kwade trouw in zijn klare regels ervaren. Maar ook de wanhoop die we voelen als we voorbij geloof, hoop en liefde peilen, en vervolgens uitkomen bij de bodem van het verdriet: 'Als iemand dood is blijft er niets van hem over, behalve van mijn / vader die in zijn eentje rondloopt waar hij is.' Nachoem M. Wijnberg verkwist in zijn oeuvre geen tijd met bijzaken, en op zoek naar de hoofdzaak blijft hij altijd weer stilstaan bij wat zijn aandacht trekt: toneel, Socrates, uitzonderingen op de regel, het zonlicht en zijn dromen. Elke tekst opnieuw schept de dichter Wijnberg een onovertroffen illusie van overzicht.

* Niet alle juryrapporten van winnaars van de VSB Poëzieprijs konden tijdig worden opgespoord. Over het werk van dichters uit de eerste periode van de prijs voegen we andere informatie toe.

WINNAARS:

VSb Poëzieprijs 1994, **Hugo Claus**
De Sporen - De Bezige Bij

VSb Poëzieprijs 1995, **Huub Beurskens**
Aangod en de afmens - Meulenhoff

VSb Poëzieprijs 1996, **Leo Vroman**
Psalmen en andere gedichten - Querido

VSb Poëzieprijs 1997, **Gerrit Kouwenaar**
de tijd staat open - Querido

VSb Poëzieprijs 1998, **Rutger Kopland**
Tot het ons loslaat - Van Oorschot

VSb Poëzieprijs 1999, **Esther Jansma**
Hier is de tijd – De arbeiderspers

VSb Poëzieprijs 2000, **K. Michel**
Waterstudies - Meulenhoff

VSb Poëzieprijs 2001, **Kees Ouwens**
Mythologieën - Meulenhoff

VSb Poëzieprijs 2002, **Anneke Brassinga**
Verschiet – De Bezige Bij

VSb Poëzieprijs 2003, **Tonnus Oosterhoff**
Wij zagen ons in een kleine groep mensen veranderen – De Bezige Bij

VSb Poëzieprijs 2004, **Mustafa Stitou**
Varkensroze ansichten - De Bezige Bij

VSb Poëzieprijs 2005, **Arjen Duinker**
De zon en de wereld - Meulenhoff

VSb Poëzieprijs 2006, **Mark Boog**
De encyclopedie van de grote woorden - Cossee

VSb Poëzieprijs 2007, **Tomas Lieske**
Hoe je geliefde te herkennen - Querido

VSb Poëzieprijs 2008, **Leonard Nolens**
Bres - Querido

VSb Poëzieprijs 2009, **Nachoem M. Wijnberg**
Het leven van - Contact

COLOFON

School der Poëzie

Ilonka Verdurmen	artistiek leider
Sarien Zijlstra	zakelijk leider
Mick Witteveen	projectleider vers
Dasja Koot	projecten
Enny Schmitz	office manager
Daniël Bulhuis	medewerker publiciteit

Poëziedocenten

Gerard Beentjes
Jacques Brooijmans
Jos van Hest
Ineke Holzhaus
Dasja Koot
Joost Swanborn
Ilonka Verdurmen
Mieke Vermeulen
Darja de Wever

vers 2010 is een initiatief van *School der Poëzie* in samenwerking met Stichting VSB Poëzieprijs.

Met dank aan Myrle Tjoeng, Stichting Lezen, il Luster Producties, Doe Maar Dicht Maar, Stichting Kinderen en Poëzie, Kunstbende Nederland/België, Jeugd en Poëzie, VOS Poëzieprijs, Popunie, SLAA, Boekie-Boekie, Poetry International en Write Now.

vers wordt financieel mogelijk gemaakt door het VSBfonds.

www.vsbpoezieprijs.nl

www.versgedicht.nl

School der Poëzie is landelijk toonaangevend op het gebied van cultuureducatieve projecten met poëzie. Kinderen en jongeren maken op een plezierige en effectieve manier kennis met poëzie. School der Poëzie verzorgt poëzieprojecten op maat. Soms in combinatie met cultureel erfgoed, beeldende kunst, poëzieclips, animaties, grafische kunst, muziek en voordracht.

www.schoolderpoezie.nl

